Streszczenie

W niniejszej rozprawie doktorskiej przedstawiono teorie dotyczące tożsamości regionalnej i roli pozaszkolnej edukacji regionalnej w jej kształtowaniu. Część teoretyczna została poświęcona omówieniu koncepcji regionu i regionalizmu jako podstaw kształtowania tożsamości regionalnej. Następnie dokonano opisania i porównania koncepcji tożsamości regionalnej autorstwa m.in. M. S. Szczepańskiego, P. Starosty, J. Wodza, W. Świątkiewicza i J. Nikitorowicza. W tej części przedstawiono także modelowe ujęcia edukacji regionalnej jako orientacji edukacji ogólnej, powrotu do źródeł, nabywania kompetencji, systemu strukturalnego oraz kręgów wiedzy.

Dokonano również charakteryzacji form edukacji pozaszkolnej, nawiązując do edukacji nieformalnej, pozaformalnej i równoległej, odnosząc się do aktów prawnych i innych źródeł. Ostatnia kwestia w części teoretycznej dotyczy przedstawienia tożsamości regionalnej mieszkańców Mazur na przestrzeni dziejów, zwracając szczególną uwagę na te elementy i czynniki, które kształtowały tożsamość regionalną ludności Mazur.

Część praktyczna została zrealizowana zgodnie z metodologią jakościową i paradygmatu konstruktywistyczno-interpretatywnego, dzięki czemu ukazano subiektywne postrzeganie regionu i jego bogactwa kulturowego w kontekście uczestnictwa osób badanych w regionalnych inicjatywach edukacyjnych prowadzonych przez pozaszkolnej instytucje, a także z perspektywy ich tożsamości regionalnej. Wykorzystanie tego paradygmatu pozwala na szukanie wyjaśnień i sposobów konstruowania rzeczywistości, będącej intersubiektywnym wytworem aktorów społecznych. W nawiązaniu do założeń metodologicznych w celu jej poznania odwołano się do „subiektywnych doświadczeń, opinii, przekonań i wartości ich twórców”[1]. W tej części rozprawy zaprezentowano zarys jej zarys teoretyczny na podstawie koncepcji i teorii A. I. Brzezińskiej, L. Wygotskiego, H. R. Schaffera, J. Nikitorowicz oraz M. Suświłło.

Badania przeprowadzono przy wykorzystaniu etnografii interpretatywnej, która umożliwia sformułowanie wniosków na podstawie rozmów i obserwacji osób w miejscach, w których czują się swobodnie. Proces badawczy objął zarówno pozaszkolne podmioty realizujące edukację pozaszkolną, jak i uczestników ich działań. Przyjęcie takiego podejścia umożliwiło odnalezienie i zrozumienie sposobów postrzegania roli pozaszkolnej edukacji

[1] B. Sławecki, *Znaczenie paradygmatów w badaniach jakościowych,* [w:] *Badania jakościowe. Podejścia i teorie*, tom 1, D. Jemielniak (red.), Warszawa 2012, s. 81.

regionalnej w procesie kształtowania się tożsamości regionalnej z dwóch stron – jako jej realizatorów oraz odbiorców.

W realizacji projektu badawczego zastosowano następujące metody gromadzenia danych empirycznych, które są charakterystyczne dla etnografii: wywiady etnograficzne i obserwacje uczestniczące podczas regionalnych przedsięwzięć edukacyjnych. Wywiady przeprowadzono z przedstawicielami pozaszkolnych podmiotów, realizujących edukację regionalną oraz z przypadkowymi osobami, uczestniczącymi w wybranych inicjatywach edukacyjnych. Wybór pozaszkolnych instytucji nie miał charakteru losowego, lecz był celowy, zamierzony i podyktowany zasadą teoretycznego nasycenia, która jest „potwierdzeniem pomyślnej weryfikacji rezultatu badawczego już na poziomie doboru próby”[2]. Na potrzeby procesu badawczego skontaktowano się z pozaszkolnymi instytucjami, organizacjami, stowarzyszeniami oraz osobami prowadzącymi działania edukacyjne w obszarze pozaszkolnej edukacji regionalnej na terenie Mazur. Wybór uczestników inicjatyw edukacyjnych miał charakter losowy, dzięki czemu wypowiedzi badanych przedstawiały różne punkty widzenia, pojawiające się podczas udzielania przez nich odpowiedzi na zadawane pytania.

W ostatniej części pracy przedstawiono analizę zebranego materiału badawczego. Składa się z dwóch podrozdziałów i ośmiu paragrafów. W pierwszym podrozdziale dokonano scharakteryzowania badanych podmiotów z perspektyw realizacji przez nich pozaszkolnej edukacji regionalnej, jej form i treści, podejmowanych inicjatyw i działań edukacyjnych oraz nawiązywanej przez nich współpracy w zakresie realizacji edukacji regionalnej. Kolejny podrozdział dotyczył przedstawienia tożsamości regionalnej osób badanych w kontekście ich uczestnictwa w pozaszkolnej edukacji regionalnej. W tej części opisano na podstawie uzyskanego materiały empirycznego sposoby postrzegania regionu i jego dziedzictwa kulturowego przez badanych, ich poczucie przynależności i identyfikacji z Mazurami, dokonanej przez nich oceny przydatności pozaszkolnej edukacji regionalnej oraz sposób uczestniczenia rozmówców, jako mieszkańców regionu w działaniach edukacyjnych z zakresu pozaszkolnej edukacji regionalnej.

Analiza uzyskanych wyników przeprowadzonych badań, wykazała, że jedną z najważniejszych ról i funkcji pozaszkolnej edukacji regionalnej jest kształtowanie tożsamości regionalnej mieszkańców regionu. To poprzez funkcje dydaktyczne, wychowawcze, aktywizujące i integrujące instytucje kulturowe oraz inne podmioty w ramach realizowanych

[2] S. Pasikowski, *Granice teoretycznego nasycenia, „*Rocznik Lubuski”, tom 41, 2015, s. 33.

działań edukacyjnych mogą mieć wpływ na rozwój tożsamości regionalnej mieszkańców regionu w każdym wieku.